

ABORDAREA NOȚIUNII OBIECTULUI INFRAȚIUNII ÎN DOCTRINA PENALĂ ACTUALĂ

Alexandru ZOSIM,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept penal și criminologie”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Oksana HRYTENKO,
doctor în drept,
conferențiar universitar,
profesor la catedra drept penal și criminologie,
Universitatea de stat a MAI din Odesa, Ucraina

Rezumat

Articolul este consacrat noțiunii obiectului infracțiunii. Autorul evidențiază principalele probleme ale definirii obiectului infracțiunii în doctrina penală actuală. Se argumentează că obiectul infracțiunii îl constituie interesele protejate de către legea penală.

Cuvinte-cheie: obiectul infracțiunii, norma penală, dreptul penal, valori sociale, relații sociale, interese sociale, Codul penal.

Résumé

L'article se concentre sur la notion d'objet du crime. L'auteur met en évidence les principaux problèmes de définition de l'objet du crime dans la doctrine pénale actuelle. On fait valoir que ce sont les intérêts protégés par le droit pénal qui font l'objet du crime.

Mots-clés: l'objet du crime, la norme pénale, le droit pénal, les valeurs sociales, les relations sociales, les intérêts sociaux, le Code pénal.

Introducere. Obiectul infracțiunii reprezintă elementul obligatoriu al componenței de infracțiune și în această calitate este absolut necesar pentru stabilirea existenței sau inexistenței temeiurilor răspunderii penale. Această înseamnă că fapta care aduce prejudicii unui obiect care nu este protejat de către legislația penală nu constituie infracțiune și nu atrage răspunderea penală.

Totodată, obiectul infracțiunii în mod nemijlocit influențează asupra gradului prejudiciabil al faptei și, în acest sens, în mare parte determină atribuirea infracțiunii la o categorie sau alta. În afară de aceasta, el contribuie la delimitarea infracțiunilor de alte încălcări de drept, precum și la delimitarea

infracțiunilor unele de altele.

Specialistul sovietic Nikiforov B.S., investigând problema obiectului infracțiunii, menționa că „...este dificil să evidențiem o altă problemă de drept penal care ar fi mai discutabilă decât teoria obiectului infracțiunii. În literatura de specialitate nu este soluționată nici chiar întrebarea ce constituie obiectul infracțiunii – relațiile sociale sau altceva” [13, p. 6]. În pofida faptului că aceste idei au fost expuse în 1960, ele continuă să fie actuale.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu al acestui articol, în calitate de metodă de cercetare principală a fost utilizată metoda comparativă de studiere a obiectului infracțiunii. În afară de metoda comparativă au mai fost utilizate o serie de metode cum ar fi: metoda analizei logice, interpretării logice, clasificării etc.

Conținut de bază. Ceea ce atentează infracțiunea în doctrina dreptului penal tradițional poartă denumirea de „obiect al infracțiunii”. Caracterul prejudiciabil al infracțiunii se reflectă în faptul că ea cauzează daune sau generează stări de pericol pentru oameni priviți atât ca indivizi aparte, cât și ca colectivități umane. Astfel, autorii ruși Kozacenko I.Ia. și Neznamova Z.A. consideră că obiectul infracțiunii este „cel împotriva căruia ea se comite, adică indivizii aparte sau unele colectivități umane, valorile materiale și nemateriale ale cărora fiind protejate juridico-penal sunt supuse atentării infracționale, în urma căreia acestor persoane li se cauzează prejudiciu sau se creează pericolul cauzării de prejudiciu” [15, p. 135].

Probabil, în acest sens, ar fi corect de specificat omul și societatea în ansamblu în calitate de obiect al infracțiunii, însă, luând în considerare, pe de o parte, multitudinea aspectelor prin care se caracterizează personalitatea umană și societatea, aspecte care posedă o valoare diferită și care sunt prejudiciate în mod diferit prin săvârșirea infracțiunilor, iar, pe de altă parte, necesitatea respectării principiului diferențierii răspunderii penale s-a cristalizat cerința de a indica în calitate de obiect al infracțiunii categorii mai speciale care ar caracteriza aspectele concrete ale personalității și societății și, astfel, ar servi drept criteriu de diferențiere a gradului prejudiciabil al infracțiunilor. Aceasta fiindcă obiectul infracțiunii nu doar indică spre ce este îndreptat atentatul infracțional, dar și servește drept unul dintre criteriile de delimitare a infracțiunilor.

Respectiv, în doctrina penală s-au iscat opinii diferite referitoare la faptul care dintre aspectele personalității și societății sunt mai potrivite pentru a fi indicate în calitate de obiect al infracțiunii. În afară de poziția menționată mai sus, pe care o apreciem ca fiind corectă, însă prea largă și de aceea incomodă, de cele mai dese ori se indică în calitate de obiect al infracțiunii: valorile sociale, relațiile sociale, interesele, normele juridice.

Teoria normativistă a obiectului infracțiunii este una dintre cele mai vechi și respectiv una dintre cele mai criticate. Reprezentații acestei teorii considerau că obiectul infracțiunii constituie însăși norma penală care descrie această infracțiune. Este corect că infracțiunea încalcă norma penală, însă norma a fost creată ca răspuns la cerința socială de a proteja anumite interese, și anume aceste interese sunt ținta infracțiunii descrise.

În doctrina penală actuală a României predomină două concepții, care au ca punct comun valoarea socială. Astfel, de exemplu M. Zolyneak [11, p. 237] și M. Basarab [2, p. 157] apreciază că obiect al infracțiunii sunt valorile sociale apărate de legea penală. Autorii Rodica-Mihaela Stănoiu, Ioan Criga și Tiberiu Dianu consideră că „la construirea oricărei norme de incriminare se are întotdeauna în vedere o valoare socială care se ocrotește, precum și urmarea (răul) împotriva căreia se creează această ocrotire. În fiecare dispoziție incriminatoare găsim o îmbinare a celor două noțiuni, îmbinare care oglindește sintetic ideea de justiție penală” [8, p. 67]. Într-o astfel de poziție regăsim influența școlii sovietice de drept penal, școală bazată pe ideile marxist-leniniste. Aceasta, deoarece Vintilă Dongoroz în manualul de drept penal editat în 1939 scria: „La întocmirea dispozițiilor incriminatoare, se are totdeauna în vedere *interesul* ce se ocrotește și *răul* în contra căruia se creează ocrotirea; pe baza acestor două noțiuni, se construiește norma incriminatoare. De aceea, în fiecare dispoziție incriminatoare, găsim o îmbinare a celor două noțiuni, (ideea primară și ideea adiacentă) îmbinare care oglindește sintetic ideea de drept” [6, p. 164]. Observăm că influența socialistă a înlocuit în conținutul obiectului infracțiunii interesul cu valoarea socială.

Reprezentanții poziției a doua largesc conținutul obiectului incluzând în el și relațiile sociale formate în jurul acestor valori sociale. O astfel de opinie este susținută de către C. Bulai [4, p. 195], A. Ungureanu [10, p. 74], A. Borodac [9, p. 74-75].

Între noțiunile de valoare și interes există o legătură strânsă. Astfel, V. Drăghici consideră că „bunurile, interesele prețuite ca atare de întreaga comunitate constituie valori sociale” [7, p. 13]. Rodica-Mihaela Stănoiu, Ioan Criga și Tiberiu Dianu apreciază că „valorile sociale nu se formează însă în vid, ci în jurul unor realități, se obiectivizează în anumite *interese*. În toate formele incriminate vom avea întotdeauna un *interes* ocrotit în general, pe care norma incriminatoare îl protejează indirect și un *interes* ocrotit în special, pe care norma incriminatoare îl ocrotește în mod direct” [8, p. 67].

Conform DEX valoarea reprezintă „însușire a unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen etc.; importanță, însemnătate, preț, merit” [5, p. 1145]. Astfel, aprecierea

unui fenomen drept valoare se bazează pe corespunderea lui „necesităților sociale și idealurilor generate de acestea”. Sub acest aspect noțiunea de „valoarea socială” se prezintă a fi mai îngustă în raport cu noțiunea de „interes”, deoarece ultima presupune nu neapărat ceva important pentru întreaga societate, ci și ceva apreciat doar de colectivități mai mici, ba chiar și de persoane aparte. Pe de altă parte, această legătură se manifestă în faptul că doar unele interese sunt apreciate drept valori.

Aprecierea că tot ce este apărut de legea penală de atentate infracționale constituie valori sociale era convenabilă statului socialist, ai cărui guvernanți se autoapreciau că au creat cea mai corectă și mai ideală justiție. Evident, un astfel de calificativ nu poate fi atribuit niciunui dintre statele existente. Respectiv nu putem aprecia că statul socialist sau oricare alt stat a relevat și a apreciat fără erori toate acele fenomene sociale, care constituie real valori sociale, adică sunt importante pentru majoritatea membrilor societății și, ceea ce este mai important, nu au abuzat de funcția legislativă pentru a oferi protecție juridico-penală unor interese mai înguste decât cele care posedă valoare socială reală. Perioada socialistă în dezvoltarea României constituie un exemplu elocvent în acest sens, când nu toate „valorile socialiste” pe care le apăra și, în acest mod, le promova Codul penal al României socialiste erau real valoroase pentru întreaga societate. Astfel, deși legislația penală ar trebui să tindă să protejeze doar valorile cu adevărat sociale, la momentul actual în esența fenomenelor care constituie obiectul infracțiunii nu putem releva trăsătura comună de valoare socială, ci doar aceea de interes protejat prin legea penală.

În esență dorim să afirmăm că nu tuturor fenomenelor protejate de legea penală li se poate atribui calificativul de valoare socială. Însă, evident din moment ce aceste fenomene se bucură de protecție juridico-penală, ele constituie un *interes* important ori pentru întreaga societate, ori pentru o colectivitate mai mică, însă care are influență asupra procesului legislativ. Astfel, conținutul obiectului infracțiunii include nu doar valorile sociale, dar și anumite interese pe care legiuitorul a considerat oportun să le protejeze de atentatele infracționale. Per ansamblu, noțiunea de „interes” este mai largă decât cea de „valoare socială”, deoarece o include pe ultima și astfel reflectă mai bine ceea ce este protejat prin legea penală și la ce atentează infracțiunea, adică – conținutul obiectului infracțiunii.

În acest sens este relevantă următoarea poziție a juristului rus Taganțev N.S.: „Manifestarea vitală a normei poate fi doar ceea ce a generat apariția ei, ceea ce îi oferă conținut, îi servește drept justificativ – interesul vital, interesul conviețuirii sociale... Viața socială în manifestările sale individuale și sociale creează interese și generează protecția lor juridică” [14, p. 31-32].

Cu referire la relațiile sociale juristul rus Gauhman L.D. menționează că ele există obiectiv și se manifestă în calitate de interese [12, p. 61]. Astfel, considerând că membrii societății sunt interesați de integritatea anumitor relații sociale. Totuși unii autori consideră că relațiile sociale constituie legături tipice, stabile, obiective formate între membrii societății. În cadrul acestor relații se deosebesc subiecții relației și obiectul relației, în funcție de care de obicei se indică un anumit interes. Descriind componentele unor infracțiuni concrete, autorii de obicei menționează că obiectul nemijlocit al infracțiunii constituie o anumită relație socială care asigură sau protejează un interes, o valoare socială. De exemplu, A. Borodac indică în calitate de obiect nemijlocit al infracțiunilor contra vieții „relațiile sociale ale căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de *ocrotirea vieții* persoanei împotriva faptelor prin care se aduce atingere acestei valori sociale” [3, p. 47]. Astfel, se prezumă că în societate deja există o relație socială care obligă membrii societății să protejeze viața altor persoane, adică, în esență, deja există o regulă corespunzătoare de conduită, care și este încălcată. Regula de conduită însă în societatea noastră este numită normă, iar normele deja au fost trecute în legi, inclusiv în cele penale. Într-o astfel de viziune reiese că obiectul infracțiunii iarăși este norma penală, care însă, în esență, și este izvorul relației sociale de protecție a interesului.

În realitate, nici norma penală, și nici relația socială reglementată de către această normă de la sine nu pot proteja interesele membrilor societății fără activitatea corespunzătoare a organelor de aplicare a acestor norme. Atunci când interesele majorității oamenilor coincid, apare un interes major de a oferi protecție juridică acestui interes. Anume acest interes generează crearea normei penale corespunzătoare, iar deja ultima reglementează cum ar trebui să se desfășoare relațiile sociale legate de aceste interese.

În concluzie, vom susține poziția acelor juriști care consideră că obiectul infracțiunii îl constituie interesele protejate de către legea penală de atentatele infracționale.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al R. Moldova, Legea nr.985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.
2. Basarab M. Drept penal. Partea generală. Vol. I. București: Ed.: Lumina Lex, 2002.
3. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău, 2004.
4. Bulai C. Manual de drept penal. Partea generală. București, 1993.
5. Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a. Academia Română,

- Institutul de Lingvistică. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1998.
6. Dongoroz V. Drept penal. (Reeditarea ediției din 1939). București, 2000.
  7. Drăghici V. Obiectul juridic al infracțiunii. București, 2004.
  8. Drept penal. Partea generală. Note de curs. Sub redacția Rodica-Mihaela Stănoiu, Ioan Criga, Tiberiu Dianu. București, 1992.
  9. Drept penal. Partea generală. Manual sub redacția lui A. Borodac. Chișinău, 1994.
  10. Ungureanu A. Drept penal român. București: Ed. Lumina Lex, 1995.
  11. Zolyneak M. Drept penal român. Partea generală, vol. II, Iași: Ed. Fundația Chemarea, 1992.
  12. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика. Москва, 2005.
  13. Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву. Москва: Госюриздат, 1960.
  14. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции. Часть общая. В 2-х т. Т. 1. Москва, 1994.
  15. Уголовное право. Общая часть. Учебник. Отв. Ред. И.Я. Козаченко и З.А. Незнамова. Москва, 1997.